Opettajan vuorovaikutuksen merkitys myönteisen luokkailmapiirin rakentumisessa

Aapo Häkkinen

[OKLV211 Kasvatusalan vuorovaikutusosaaminen 1] -opintojakson essee
Syyslukukausi 2026
Opettajankoulutuslaitos
Jyväskylän yliopisto

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO 3

2 OPETTAJAN VUOROVAIKUTUSTAVAT 4

3 VUOROVAIKUTUKSEN VAIKUTUS LUOKAN ILMAPIIRIIN 6

4 POHDINTA 8

LÄHTEET 9

1 JOHDANTO

Luokan ilmapiiri vaikuttaa oppimiseen ja keskittymiseen merkittävästi. Meillä jokaisella on varmasti kokemuksia mukavista ja myönteisistä tai levottomista ja häiritsevistä ilmapiireistä. Ilmapiiri on voinut vaikuttaa luokassa työskentelyyn ja jopa muuttaa ajatusta opiskeltavasta aineesta positiiviseen tai negatiiviseen suuntaan. Tässä tekstissä tarkastelen miten opettajan vuorovaikutus vaikuttaa luokan ilmapiirin muodostumiseen. Käytän tekstissä hyväksi tieteellisiä aineistoja ja omia kokemuksia.

2 OPETTAJAN VUOROVAIKUTUSTAVAT

Opettajan vuorovaikutustavat ovat erityisen merkityksellinen luokan ilmapiirin muodostumisessa. Olen kokenut kouluvuosinani hyvin erilaisia ilmapiirejä. Ne ovat esimerkiksi olleet positiivisia ja osallistuttavia, mutta myös arkoja, negatiivisia. Koen hyvinkin vahvasti, että opettajan toiminnalla on ollut suuri merkitys edellä mainituissa ilmapiireissä.

Pöysän ym. (2021) mukaan opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus on tärkeää molemmille osapuolille. Hyvä vuorovaikutussuhde edesauttaa turvallisuuden tunteen muodostumisessa ja siten vapauttaa oppijaa osallistumaan aktiivisemmin (Pöysä ym., 2021). Omien kokemusteni perusteella opettajan tapa kohdata oppilaat vaikuttavat merkittävästi siihen, kuinka luontevasti oppilaat osallistuvat opetukseen, esittävät kysymyksiä opettajalle ja uskaltavat tuoda esiin omia näkemyksiään aiheesta. Lisäksi mielestäni opettajan kannustava ja arvostava suhtautuminen vahvistaa oppilaiden kokemusta siitä, että heidän ajatuksillaan ja näkemyksillään on merkitystä. Pöysä ym. (2021) toteavat, että lämpimällä vuorovaikutuksella on vaikutusta yksilöiden psykologisten perustarpeiden kehittymisessä eli yksilön omaa tuntemusta itsenäisyydestä, pätevyydestä ja yhteenkuuluvuudesta. Nämä ovat kehittyvän nuoren näkökulmasta erityisen merkityksellistä.

Pöysä ym. (2021) mukaan opettajan sensitiivisyys on osa lämmintä vuorovaikutussuhdetta. Käsitteenä opettajan sensitiivisyys tarkoittaa opettajan kykyä ja halua kohdata oppilaidensa akateemiset, sosiaaliset ja emotionaaliset tarpeet (Pöysä ym. 2021). Käytännössä se ilmenee opettajan kykynä tunnistaa ryhmän tai yksittäisen oppilaan tarpeita ja reagoida niihin tilanteen edellyttämällä tavalla. Esimerkiksi tämä voisi olla oppilaan kuuntelemista, kannustavan palautteen antamista sekä vaikeiden tilanteiden rauhallisena kohtaamisena. On syytä muistaa, että edellä mainittu vaatii opettajalta aktiivista oppilaiden työskentelyn

seuraamista, jolloin opettaja voi tukea heitä parhaiten (Pöysä ym., 2021). Opettajan sensitiivisyys määrittää opettajan ja oppilaan välistä vuorovaikutusta. Mielestäni opettajan sensitiivisyys on yksi tärkeimmistä opettajan vuorovaikutustaidoista, sillä jokainen oppilas tarvitsee yksilöllistä kohtaamista ja kokemuksen siitä, että hänet hyväksytään omana itsenään. Rauhallinen ja ymmärtäväinen suhtautuminen voi auttaa oppilasta tuntemaan olonsa turvalliseksi myös vaikeissa tilanteissa. Esimerkiksi haastavan oppimistehtävän kohdatessa oppilas uskaltaa kysyä opettajalta apua. Näin opettajan sensitiivisyys voi osaltaan vahvistaa luokan myönteistä ilmapiiriä, jossa korostuvat välittäminen, oikeudenmukaisuus ja oppimista tukevat toimintatavat.

Pöysän ym. (2021) mukaan oppimisympäristön ilmapiiri muodostuu opettajan ja oppilaiden välisestä vuorovaikutuksesta sekä oppilaiden keskinäisistä suhteista. Ilmapiirin myönteisyys ilmentyy vuorovaikutussuhteiden läheisyytenä, lämpöisyytenä, jaettuna tunneilmaisuna sekä niin kielellisesti kuin ei-kielellisesti ilmaistu kiintymys (Pöysä ym., 2021). Opettaja vaikuttaa omalla toiminnalla näiden toteutumiseen merkittävästi. Pöysä ja kollegat (2021) toteavat, että opettaja voi omalla toiminnallaan edistää myönteistä ilmapiiriä toimimalla itse esimerkillisesti ja vaatimaan oppilailtaan muita arvostavaa vuorovaikutusta. Omat kokemukset vahvistavat Pöysän ja kollegoiden toteamusta. Esimerkiksi ystävällinen, huomioiva ja kaikkia arvostava opettaja näyttäytyy oppilaille vahvemmin ja jopa ihailemisen arvoisena kuin tiuskiva ja murjottava opettaja. Koen, että itse olen ottanut vaikutteita esimerkillisistä opettajista.

3 VUOROVAIKUTUKSEN VAIKUTUS LUOKAN ILMAPIIRIIN

Luokkasta voidaan puhua myös ryhmänä. Ahon ja Laineen (2004) mukaan ryhmällä on jäseniin vetovoima, joka tietysti vaihtelee eri jäsenten kohdalla: Lisäksi he kertovat ryhmän koheesiosta eli ryhmän kiinteydestä. Koheesiolla tarkoitetaan ryhmän jäsenten yhdessä tuntemaa vetovoimaa ryhmää kohtaan. Esimerkiksi, jos ryhmän koheesio on vahva, sen jäsenet sitoutuvat voimakkaasti ryhmään ja sen jäseniin sekä osallistuvat aktiivisesti ryhmän toimintaan. Mielestäni erityisesti kouluiässä koheesiolla on suuri merkitys ryhmän toiminnassa ja ilmapiirissä. Opettajalla on tärkeä rooli ryhmän yhteenkuuluvuuden vahvistamisessa, esimerkiksi tukemalla oppilaiden välistä yhteistyötä ja huolehtimalla siitä, ettei kukaan jää ryhmän toiminnan ulkopuolelle.

Aho ja Laine (2004) toteavat, että voimakkaalla koheesiolla on myönteisiä vaikutuksia yksilölle ja kokoryhmän ilmapiirille ja toiminnalle. He mainitsevat, että voimakkaalla koheesiolla on vahva vaikutus hyvään ilmapiiriin, ryhmän jäsenten viihtyvyyteen ja toisista välittämiseen ryhmässä. Lisäksi silloin ryhmän jäsenet ovat avoimempia toisilleen sekä arvostavat ja kunnioittavat toistensa toimintaa (Aho & Laine, 2004). Tällainen toiminta tukee ryhmän jäsenten emotionaalista ja sosiaalista hyvinvointia (Aho & Laine, 2004). Mielestäni opettajalla on suuri merkitys ryhmän koheesion vahvistamisessa, koska opettaja voi omalla toiminnallaan edistää oppilaiden välistä luottamusta, yhteenkuuluvuuden tunnetta ja keskinäistä kunnioitusta. Esimerkiksi tasapuolinen oppilaiden huomioiminen ja yhteistyöhön kannustaminen voivat auttaa luomaan luokkaan ilmapiirin, jossa jokainen oppilas kokee olevansa tärkeä osa ryhmää.

Ahola ym. (2017) mukaan suomalainen koulujärjestelmä on tunnettu hyvistä oppimistuloksistaan, mutta tutkimusten mukaan oppilaiden kouluviihtyvyys on heikkoa. Lisäksi Ahola ja kollegat (2017) toteavat tekstissään, että huomattava

osa suomalaisista lapsista ei koe koulun toimintaa, koulunkäyntiä tai koulussa vietettyä aikaa mielekkääksi. Kouluviihtyvyydellä on tärkeä merkitys paitsi lapsen hyvinvoinnille ja myönteisille lapsuuden kokemuksille myös hänen opiskeluasenteidensa ja oppimismotivaationsa kehittymiselle (Ahola ym., 2017). Mielestäni opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus on tässä keskeisessä asemassa. Opettajan kannustava ja arvostava suhtautuminen voi vahvistaa oppilaiden turvallisuuden tunnetta ja yhteenkuuluvuutta luokassa ja koulussa. Mielestäni myönteisen luokkailmapiirin edistäminen on tärkeä osa opettajan työtä, sillä oppilaiden hyvinvointi ja oppiminen ovat useasti yhteydessä toisiinsa.

4 POHDINTA

Luokan ilmapiiriin vaikuttavat opettaja ja muut oppilaat yhteisesti. Opettajalla on suurin vastuu luokassa tapahtuvista asioista, yhteenkuuluvuuden tunteesta ja kaikkien tasavertaisesta huomioimisesta. Opettajan lämmin ja sensitiivinen vuorovaikutus auttaa luomaan vuorovaikutussuhteita oppilaiden kanssa. Lisäksi se tuo luokkaa rauhallisuutta, välittämistä ja turvallisuuden tunnetta. Mielestäni opettajan on tärkeää tunnistaa, kuinka paljon hänen oma toimintansa ja tapansa kohdata oppilaat vaikuttavat koko luokan ilmapiiriin. Pienilläkin asioilla, kuten oppilaiden kuuntelemisella ja kannustamisella, voi olla suuri merkitys sille, millaiseksi oppilaat kokevat olonsa luokassa. Kun oppilas tuntee olevansa hyväksytty ja arvostettu, hänen on helpompi osallistua opetukseen ja toimia yhteistyössä muiden kanssa. Opettajalla on myös vastuu puuttua ongelmatilanteisiin esimerkiksi, jos joku jäämässä ryhmän ulkopuolelle. Koen, että myönteisen ilmapiirin muodostaminen vaatii opettajalta aktiivista läsnäoloa, kärsivällisyyttä ja kykyä huomioida oppilaiden yksilölliset tarpeet. On hyvä muistaa, että opettaja ei voi yksin vaikuttaa kaikkiin luokan ilmapiiriin vaikuttaviin tekijöihin, mutta hänellä on merkittävä mahdollisuus ohjata luokan toimintaa siten, että jokainen oppilas voi tuntea kuuluvansa siihen. Myönteinen ilmapiiri tukee oppimista, mutta myös oppilaiden hyvinvointia ja koulussa viihtymistä.

LÄHTEET

Aho, S., & Laine, K. (2004). *Minä ja muut: Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen.* Otava.

Ahola, K., Lanas, M., & Hämäläinen, A. (2017). Opettaja tukemassa kouluviihtyvyyden ilmapiiriä tunteita navigoimalla. *Kasvatus, 48*(4), 288–300.

Pöysä, S., Pakarinen, E., Ketonen, L., Lehesvuori, S., & Lerkkanen, M.-K. (2021). *Vuorovaikutus osana opettajan arviointiosaamista (VOPA) -toimintamallin vaiheittaiset kuvaukset*. Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_75754